

Raad voor Verkeer en Waterstaat

VROMraad

Werkprogramma Raden voor de Leefomgeving en infrastructuur (RLI) 2011-2012

Raad voor het Landelijk Gebied, Raad voor Verkeer en Waterstaat en de VROM-raad

Voorwoord

Met genoegen bieden de Raad voor het Landelijk Gebied (RLG), de Raad voor Verkeer en Waterstaat (RVW) en de VROM-raad hun gezamenlijk werkprogramma aan. Met de verwachting dat de drie raden op zullen gaan in de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (RLI) hebben de drie raden voor 2011-2012 een gezamenlijk werkprogramma opgesteld. De raden zien de samenwerking als een kans om tot een meer integrale benadering van de adviesvragen voor het fysieke domein te komen. Het moment waarop de invulling van de wet voor de RLI in werking treedt is nog niet duidelijk. De adviesonderwerpen zijn zo gekozen dat het werk kan worden voortgezet door de RLI.

De adviestrajecten in dit werkprogramma betreffen adviesvragen die mede gebaseerd zijn op het nieuwe regeerakkoord, de recent door de departementen opgestelde 'Rijksbrede kennisagenda fase 1' en adviesthema's van de raden. Voor de volledigheid maken de raden inzichtelijk aan welke adviezen momenteel wordt gewerkt. Aangegeven wordt bij welke adviezen accenten zijn gewijzigd naar aanleiding van het regeerakkoord van het kabinet-Rutte.

De raden worden ondersteund door één secretariaat, het secretariaat van de raden voor de leefomgeving en infrastructuur.

ing. A.J.A.M Vermeer, voorzitter Raad voor het Landelijk Gebied

mr. G.J. Jansen, voorzitter Raad voor Verkeer en Waterstaat

mr. H.M. Meijdam, voorzitter VROM-raad

dr. R. Hillebrand, algemeen secretaris

Inhoud

<i>Inhoud</i>	5
<i>Inleiding</i>	7
Het adviesdomein van de raden van de leefomgeving en infrastructuur	7
Advisering	7
<i>Meerjarige programmering</i>	7
Aansluiting van het werkprogramma bij het regeerakkoord	7
Belangrijke trends en ontwikkelingen voor het werkprogramma	8
<i>Planning adviezen 2011-2012</i>	9
1.1 Adviezen in eindstadium	9
Mariene Strategie	9
Nieuwe normering waterveiligheid	10
1.2 Lopende adviezen	10
Duurzame energietransitie	10
Toekomst landbouw	11
Briefadvies middensegment woningmarkt	11
1.3 Voorgenomen adviezen	12
Drieluik 'Toekomst ruimtelijk beleid'	12
Toekomst van de stad	12
De leefomgeving zonder groei	13
Herijking beleid groene ruimte	13
Logistieke kracht van Nederland	13
1.4 Andere producten	13
Over belangen, beleid en burgers (RVW)	13
Ruimtelijke kwaliteit (VROM-raad)	14

Inleiding

Dit is het meerjarig werkprogramma 2011-2012 van de raden voor de leefomgeving en infrastructuur (RLI). Het geeft inzicht in de adviestrajecten die vanuit 2010 doorlopen in 2011 en voorgenomen adviezen voor de jaren 2011 en 2012. Dit programma is tot stand gekomen op basis van onder meer het regeerakkoord van het kabinet-Rutte, de recent door de departementen ontwikkelde 'Rijksbrede Kennisagenda fase 1 ontwikkeling' en een zestal door de raden zelf noodzakelijk geachte transitie (zoals vastgelegd in het advies 'Maak ruimte voor vernieuwing', VROM-raad, RVW en RLG, 2010). Het programma laat enige ruimte voor nu nog onvoorzien adviesvragen van kabinet of parlement en door de raden zelf te agenderen adviezen. In de verwachting dat de drie raden samen verder zullen gaan in de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur hebben de raden voor 2011-2012 gezamenlijk het werkprogramma voorbereid. De adviezen van de samenwerkende raden zullen, in afwachting van de formele samenvoeging, worden gepresenteerd als adviezen van de Raden voor de leefomgeving en infrastructuur. De raden zien meerwaarde in de vorming van de RLI voor de integrale benadering van adviesvragen voor het fysieke domein.

Het adviesdomein van de raden van de leefomgeving en infrastructuur

De raden voor de leefomgeving en infrastructuur geven regering en parlement strategisch en integraal advies over het fysieke domein van de ministeries van I&M en EL&I en over het beleidsterrein wonen en wijken van BZK.

Advisering

Gegeven de behoefte van kabinet en parlement aan minder, strategischer en integralere adviezen, verwachten de raden ongeveer tien adviezen in de komende twee jaar te publiceren. De raden hechten zeer aan nauwe samenwerking met andere adviesraden en de planbureaus. De raden zullen blijven investeren in relaties met provincies en gemeenten, onderzoeksinstituten, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en relevante internationale partners. Adviezen komen in open processen tot stand. Ook willen de raden bijdragen aan het maatschappelijk debat.

Meerjarige programmering

Door het kabinet-Rutte worden nieuwe beleidskoersen uitgewerkt. Op zich zelf verandert de visie op de maatschappelijke opgaven voor de (midden) lange termijn niet. Wel verandert de manier waarop er naar de toekomstige uitdagingen wordt gekeken en verschuiven opvattingen over de beleidsmatig aanpak. Daardoor kunnen ook de daarmee samenhangende adviesvragen van regering en parlement wijzigen. Vanzelfsprekend houdt dit werkprogramma rekening met veranderende wensen van kabinet en parlement. Dat gebeurt door aanpassingen in de lopende programmering. De raden kunnen indien nodig inspelen op actuele ontwikkelingen doordat enige ruimte is vrijgehouden voor nu nog onvoorzien adviesvragen.

Aansluiting van het werkprogramma bij het regeerakkoord

De raden zien in het regeerakkoord een aantal relevante aandachtspunten voor adviezen in het domein van de leefomgeving en infrastructuur:

- economisch herstel en versterking van de economische structuur van Nederland zal de komende jaren centraal staan in het beleid. Daarmee komen vraagstukken op over hoe vanuit de noodzaak om te bezuinigen op de overheidsuitgaven kansen voor hervormingen en transitie benut kunnen worden, en hoe het herstel van de economie en versterking van de economische structuur mede door verduurzaming (*green deal*) gerealiseerd kan worden;
- de vanuit internationaal perspectief gezien sterke economische clusters zullen aan beleidsbelang winnen. Met name zijn van belang de *mainports*, *brainports* en *greenports*;
- om de overheidsbegroting weer op orde te krijgen, zullen er in vergelijking met voorgaande jaren nog minder financiële middelen beschikbaar zijn om gestelde doelen en ambities in het fysieke domein te bereiken;

- het kabinet wenst een kleinere, krachtige en dienstverlenende overheid te vormen en daarmee in samenhang meer beleid te decentraliseren;
- het kabinet streeft naar een schonere en minder van andere landen afhankelijke energievoorziening, die betrouwbaarder is. Meer aandacht gaat uit naar het verdienpotentieel in Nederland en de rol die de energietransitie daarin speelt;
- het natuurbeleid wordt herijkt;
- het kabinet wil bijzondere aandacht geven aan bereikbaarheid en mobiliteit om de economische groei te versterken;
- het kabinet heeft aandacht voor regionale differentiatie in volkshuisvesting, ziet een grotere rol voor het bedrijfsleven in de bouw en wil nieuw beleid formuleren voor delen van de woningmarkt.

Op basis van deze aandachtspunten leggen de raden in een drietal lopende adviezen nieuwe accenten om de adviezen optimaal bruikbaar te maken voor de komende beleidsvorming:

- 1) De raden zullen in het advies 'Middensegment woningmarkt' gestructureerd ingaan op de verschillende beleidsopties uit het regeerakkoord met betrekking tot wonen en deze van advies voorzien.
- 2) Het advies 'Duurzame energietransitie' zal nadrukkelijk in gaan op hoe versnelling van de energietransitie en versterking van de energiesector in Nederland gerealiseerd kan worden mede vanuit de ruimtelijke dimensie.
- 3) In het adviestraject 'Toekomst landbouw' zal, nog sterker dan aanvankelijk de bedoeling was, onderzocht worden hoe de economische betekenis van de agrarische sector meer benut kan worden inclusief de economische versterking van greenports en food valley clusters van bedrijven.

Belangrijke trends en ontwikkelingen voor het werkprogramma

Belangrijke trends en ontwikkelingen voor het fysieke domein halen de raden onder meer uit de recent door de departementen opgestelde 'Rijksbrede kennisagenda Fase 1 Ontwikkeling'. Daarnaast hebben de raden in hun recent uitgebrachte advies 'Maak ruimte voor vernieuwing, Investeren en besparen in het fysieke domein', aandacht gevraagd voor een aantal beleidshervormingen die zij noodzakelijk achten. Ten slotte is in de brief van de voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid mede namens de voorzitters van de adviesraden gewezen op enkele gezamenlijke adviesthema's van de strategische adviesraden en hun aansluiting bij de strategische thema's van het kabinet (Balkenende IV). De belangrijkste uitdagingen op de langere termijn voor het fysieke domein zijn:

- hoe kan meer ruimte gecreeerd worden voor samenhangend gebiedsgerichte ontwikkeling;
- hoe kan, gelet op de toename van de internationale schaarste van grondstoffen, overgegaan worden op duurzaam gebruik van energie, mineralen, grondstoffen en de duurzame productie van voedsel. Hoe kan de voedselzekerheid geborgd worden;
- wat zijn de gevolgen van demografische ontwikkelingen, stagnatie en krimp en daarmee samenhangende wegvallende private investeringsruimte voor de beleidsopgaven in het fysieke domein? Hoe kan hiermee in het beleid rekening gehouden worden?
- wat zijn de consequenties van – toekomstig – Europees beleid op de Nederlandse beleidsontwikkeling en welke invloed kan Nederland in Europa hebben op de ontwikkeling van Europees beleid?
- hoe kan Nederland op de langere termijn de duurzame zoetwatervoorziening borgen?

Programmering van nieuwe adviezen

De nadere uitwerking van het regeerakkoord kan de raden aanleiding geven tot het uitbrengen van een advies over de economische structuurversterking (mainports, brainports, greenports), de vereenvoudiging van het omgevingsrecht, de (versnelde) aanleg van infrastructuur, of de invoering van een 'vervoersautoriteit'. Ook over de zoetwatervoorziening kunnen de raden de komende jaren adviseren, vanuit het bredere perspectief van de economie en de fysieke leefomgeving. Vooralsnog programmeren de raden vijf nieuwe adviezen:

- Toekomst ruimtelijk beleid
- Toekomst van de stad

- De leefomgeving zonder groei
- Herijking beleid groene ruimte
- De logistieke kracht van Nederland

Planning adviezen 2011-2012

Het onderstaande schema geeft inzicht in de programmering van de adviezen.

Schematische weergave Programmering 2010-2011																		
* = Advies																		
*b = Briefadvies																		
Indicatieve planning	2010		2011										2012					
	jan	feb	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
projecten raden leefomgeving 2011-2012																		
Adviezen in eindstadium Mariene Strategie Nieuwe normering waterveiligheid																		
Lopende adviezen																		
Middensegment woningmarkt Duurzame energietransitie Toekomst landbouw																		
Voorgenomen adviezen																		
Toekomst ruimtelijk beleid Toekomst van de stad De leefomgeving zonder groei Herijking beleid groene ruimte De logistieke kracht van Ned.																		
Andere producten																		
Over belangen, beleid en burgers (RVW) Ruimtelijke kwaliteit (VROM-raad)																		

Aansluitend bij de wens van het kabinet balkenende IV om minder maar relevanter, strategischer en integraler te adviseren, kunnen de raden zo'n vijf grotere integrale adviezen en enkele korte briefadviezen per jaar programmeren. Naast de publicaties zullen de raden extra aandacht geven aan bijdragen aan het maatschappelijk debat.

Hieronder volgt in (globaal de) chronologische volgorde een inhoudelijke beschrijving van de geprogrammeerde adviezen.

1.1 Adviezen in eindstadium

Mariene Strategie

Met de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM) willen de Europese lidstaten de oceanen en zeeën voor huidige en toekomstige generaties veilig, schoon en productief houden. Uiterlijk in 2010 moet de richtlijn in nationale wet- en regelgeving worden overgenomen. Lidstaten hebben tot 2015 de tijd om samen met buurlanden én gebruikers (onder meer visserij, scheepvaart, zandwinning, windturbineparken, olie- en gasindustrie en recreatie) een strategie op te stellen en maatregelen te ontwikkelen om het mariene milieu op peil te houden of te verbeteren.

Het advies zal zich onder andere richten op de vraag hoe een consistent beleidsmatig kader kan worden ontwikkeld met sturingsinstrumenten en/of een afwegingskader betreffende de verschillende functies en ruimteclaims die zich met betrekking tot de Noordzee voordoen, een en ander met inachtneming van de eisen die de KRM stelt aan de goede milieutoestand. Het kabinet heeft aangegeven om de rek en ruimte binnen de Europese richtlijnen, waaronder de KRM, optimaal te willen benutten. Tevens wil het kabinet nationale koppen opsporen en verwijderen. Gekeken zal worden naar de wijze waarop de beschrijving van de goede milieutoestand tot stand komt. Uiteindelijk gaat het daarbij om het vinden van instrumenten voor een duurzame ordening (ecologisch, maar ook economisch en sociaal) van de Noordzee.

Het advies zal de huidige problematiek op de Noordzee – nationaal en internationaal – schetsen inclusief de voor de Noordzee relevante voorgestane beleidslijnen van het kabinet-Rutte (zoals stimulering van de visserij richting innovatie en verduurzaming en de realisatie van een Internationaal energienet door de Noordzee). Door duidelijk te maken welke conflict- en voordeelsituaties ontstaan en dit te relateren aan het ambitieniveau van Nederland en Europa, kunnen de implicaties van het Nederlandse beleid voor de verschillende stakeholders inzichtelijk worden gemaakt. Vanuit een visie op een duurzame Noordzee zal vervolgens gepoogd worden ideeën te ontwikkelen voor nieuwe of te verbeteren sturingsinstrumenten, eventueel in combinatie met een te ontwikkelen integraal afwegingskader waarin de verschillende belangen een plaats kunnen krijgen. Nagegaan moet worden welke consequenties de wens van het kabinet om een kleine, krachtige en dienstverlenende kleine overheid te vormen voor de Noordzee heeft.

Nieuwe normering waterveiligheid

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu bereidt een principebesluit 'Nieuwe normering waterveiligheid' voor. Dit principebesluit is één van de vier prioritaire Deltabeslissingen die in het kader van het Deltaprogramma zijn geformuleerd. Naar verwachting wordt het concept principebesluit in 2011 uitgebracht. De minister heeft aan de raden voor de leefomgeving en infrastructuur gevraagd om vanuit bestuurlijk en maatschappelijk perspectief over het concept principebesluit advies uit te brengen. Dat het conceptbesluit nog niet beschikbaar is, weerhoudt de raden er niet van hun mening te vormen over de verschillende aspecten die bij een overgang naar een nieuw normeringssysteem aan de orde zijn.

De raden hebben de volgende kernvraag voor het advies geformuleerd: hoe kunnen in de context van het nieuwe waterveiligheidsbeleid, de veiligheidsnormen van waterkeringen worden aangepast zodanig dat deze haalbaar, betaalbaar, aanvaardbaar, delegeerbaar, toetsbaar en uitlegbaar zijn? De raden zullen hun advisering niet beperken tot een nieuw normeringssysteem an sich, maar dit plaatsen in de bredere context van het nieuwe waterveiligheidsbeleid, waarin ook ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing een rol spelen. Daarbij komt ook de relatie tussen waterveiligheid en ruimtelijke kwaliteit aan de orde. Ook wordt een nieuw normeringssysteem niet vanuit de technische invalshoek benaderd, maar wordt de werking van de normen c.q. een systeemwijziging gezien vanuit de bestuurlijke en maatschappelijke invalshoek.

1.2 Lopende adviezen

Duurzame energietransitie

In 2011 wordt gewerkt aan het advies over een duurzame energietransitie dat doorloopt vanuit 2010. De centrale vraag van het advies is hoe een transitie naar duurzame energie intelligent versneld kan worden om ambities voor de (middel)lange termijn daadwerkelijk te realiseren. Het advies zal voortbouwen op het advies 'Maak ruimte voor vernieuwing – investeren en besparen in het fysieke domein' van de raden (juli 2010). Thema's die aan de orde zullen komen zijn: energietransformatie; technische innovatie en haalbaarheid; financiering en ruimtelijke aspecten. De duurzame energietransitie zal ook effect hebben op de ruimtelijke inrichting van gebieden. Met decentrale inpassing van energieopwekking zal (als voorbeeld) een noodzaak ontstaan om met nieuwe bestuurlijke werkwijzen het lokale maatschappelijk draagvlak voor de effecten van energietransitie op de leefomgeving te vergroten. Dit mede met het oog op de door het kabinet voorgenomen vereenvoudiging van de verlening van vergunningen voor de lokale,

kleinschalige productie van energie en warmte. Er zal worden samen gewerkt met de AER. Geplande publicatiedatum is mei 2011.

Toekomst landbouw

Het adviestraject 'Toekomst van de landbouw in Nederland' gaat in op de bijdrage van de Nederlandse landbouw aan publieke belangen ten aanzien van duurzaamheid en voedselzekerheid. Duurzame voedselvoorziening en andere agrarische diensten (zoals recreatie en landschap) staan centraal.

De voedselzekerheid komt onder druk door de groei van de wereldbevolking en de stijgende welvaart in opkomende economieën. De bewustwording van de eindigheid van veel grondstoffen - zoals fosfaat - stimuleert een vanuit economische overwegingen gestimuleerde transitie naar duurzaam produceren en consumeren, ook voor voedsel. De Nederlandse agrofoodsector bekleedt een internationale koppositie en is onderdeel van de oplossing voor de (inter)nationale uitdagingen rond de thema's voedselzekerheid, armoedebestrijding, energie, water, klimaat, vrede en stabiliteit. Gerichte investering in innovatie en verduurzaming in de agrofoodsector is nodig om die koppositie te behouden. De agrofoodsector neemt volop initiatieven voor verduurzaming en daarop gerichte innovaties. Het nemen van eigen verantwoordelijkheid door het bedrijfsleven draagt bij aan minder overheidsbemoeienis en -uitgaven. De raden brengen de huidige ontwikkeling naar duurzaamheid binnen de agrofoodsector én de daarbij benodigde rol van de overheid in beeld en hopen daarmee bij te kunnen dragen aan het door het kabinet te formuleren bedrijfslevenbeleid.

Voedselproductie en andere agrarische diensten zijn onderdeel van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie. Om te investeren in onder meer het innovatievermogen en de duurzaamheid van de agrarische sector en het platteland, is het Europese GLB-budget van belang. Voor het leveren van diensten aan de gemeenschap, zoals landschap en natuur en voor bovenwettelijke maatschappelijke prestaties (onder andere diergezondheid, dierenwelzijn, milieu- en waterbeheer), is beloning van agrarische ondernemers noodzakelijk. Met investeringen en beloning kan de gewenste transitie naar duurzaamheid in de landbouw in Nederland ondersteund worden. De raden gaan in op de mogelijkheden om binnen het huidige GLB bij te dragen aan de gewenste transitie én op noodzakelijke aanpassingen van het GLB na 2013 om de transitie naar duurzaamheid nog verder te kunnen stimuleren. Publicatie wordt voorzien in het tweede kwartaal van 2011.

Briefadvies middensegment woningmarkt

Er lijkt een 'sport op de woonladder' te ontbreken. Huurders met kwaliteitsambities die verder reiken dan de kwaliteiten van de sociale huursector, kunnen binnen de huursector niet gemakkelijk vooruit. De woningmarkt lijkt gespleten te zijn tussen (dure) koopwoningen enerzijds en (goedkope) huurwoningen anderzijds. Daarnaast wordt meer en meer zichtbaar dat er zich grote regionale verschillen voordoen op de woningmarkt. Dit zet een landelijk beleidskader onder druk.

In het landelijke stelsel is er in de huursector een reguleringsgrens en in de koopsector een sterke generieke fiscale ondersteuning van de woningvraag. In de praktijk blijkt het voor woningvragers met een middeninkomen lastig te zijn een woning te huren (huishoudens met een laag inkomen gaan voor) of te kopen (bij de huidige koopprijzen is het inkomen vaak ontoereikend voor het krijgen van een lening om een passende woning te kopen). Daarnaast speelt de vraag in hoeverre de richtlijn van de Europese Commissie (15 december 2009) van invloed is op het middensegment van de huurmarkt. Hiern wordt gesteld dat tenminste 90% van de sociale huurwoningen door de woningcorporaties toegewezen moet worden aan huishoudens met een belastbaar inkomen tot 33.000 euro. Ook moet bezien worden wat de invloed is van het regeerakkoord, waarin de huurprijs voor huishoudens met een inkomen tot 43.000 euro inflatievolgend is en deze bij huishoudens met een inkomen daarboven mogelijk inflatie plus 5% bedraagt. Relevant zijn verder het voornemen van het kabinet om huurders het recht te geven hun woning te kopen en de jaarlijkse heffing (760 miljoen in 2015) onder verhuurders als bijdrage aan de huurtoeslag.

Ook in het veld zijn tal van initiatieven van beleidsvernieuwing gaande (zoals 'Huur op Maat' bij woningcorporaties en initiatieven van ontwikkelaars). Ten slotte zijn veel rapporten en

onderzoeken recent gepubliceerd of thans in voorbereiding. De raden zullen na consultatie van diverse partijen een briefadvies opstellen, waarna de verschillende beleidsontwikkelingen gestructureerd en van advies voorzien worden. Hiermee wordt aan de regering en het parlement een helpende hand geboden om richting en invulling te geven aan keuzes in het woningmarktbeleid. Het advies wordt opgesteld vanuit het perspectief van de middengroepen op de woningmarkt. De raad streeft ernaar dit advies begin 2011 uit te brengen.

1.3 Voorgenomen adviezen

Drieluik 'Toekomst ruimtelijk beleid'

Het ruimtelijke beleid is stevig aan het veranderen: een nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening waarmee elke bestuurslaag kan doorzetten en een verdere integratie van het omgevingsrecht. Ook in de programmering en financiering van inrichtingsmaatregelen (infrastructuur, herstructurering van de publieke ruimte in steden en in het landelijk gebied) wordt hard gewerkt aan een betere stroomlijning (MIRT, ILG). Bij deze ontwikkelingsgerichtheid is een duidelijke inzet van overheden nodig om publieke waarden en belangen te borgen en te verbeteren in samenwerking met maatschappelijke organisaties en marktpartijen. De raden zijn voornemens te adviseren over dit brede beleidsveld met de nadruk op drie aspecten: 1. visievorming en kaderstelling, 2. de inzet van financiële middelen en 3. 'governance' (de wijze van besturen en beheersing). Zoals eerder door de VROM-raad aangegeven, voldoen traditionele bestuurlijke allianties niet meer. Daarvoor in de plaats komen steeds vaker gebieds- of probleemgerichte samenwerkingsverbanden. Samenwerkingsverbanden waarna publieke en private partijen samen problemen aanpakken zijn mogelijk nog effectiever. Werk van de VROM-raad aan het advies 'investeren in kwaliteit leefomgeving' wordt hier in opgenomen. Met betrekking tot visievorming en het 'governance'-vraagstuk wordt in het voorjaar van 2011 een briefadvies gepland. In het verlengde hiervan spelen vragen over de rol van de structuurvisie als basis voor kaderstelling. In overleg met de betrokken departementen zullen de adviesvragen en de planning nader uitgewerkt worden.

Toekomst van de stad

Sinds 2008 wonen er wereldwijd meer mensen in de stad dan er buiten. De stad is daarmee bij uitstek een dynamische plek. Dynamisch vanwege de concentratie van mensen die als bewoner, werknemer, toerist of recreant in de stad verblijven en zich verplaatsen. Dynamisch ook omdat de stad zichzelf voortdurend opnieuw blijft uitvinden. De stad van nu is niet meer dezelfde stad als dertig jaar geleden. Op dezelfde plek bevinden zich andere gebouwen en andere functies. De stad van de toekomst zal zichzelf dus eveneens uit moeten blijven vinden en zichzelf moeten blijven vernieuwen om de veranderende en steeds groter wordende stroom mensen te kunnen blijven faciliteren.

Rondom de stad en het duurzaam functioneren van de stad doet zich een veelheid aan zowel milieu- en energievraagstukken als sociale en economische vraagstukken voor. De economische motor die steden vormen noopt tot voortdurende bezinning op het economische profiel en imago, infrastructuur, mobiliteits- en bereikbaarheidsvraagstukken, het vestigingsklimaat en de concurrentiepositie. Op sociaal vlak zijn er bijvoorbeeld vraagstukken rond sociale woningbouw, criminaliteit en veiligheid. Het bij elkaar brengen en in samenhang bezien van deze vraagstukken in één stad of stedelijke regio is iets waar iedere stedelijke regio mee worstelt. De raden voorzien een advies dat zich op dit snijvlak begeeft, waarbij een verkenning in 2011 uitkomst moet bieden voor de vraag naar het zwaartepunt van deze drie dimensies. Er zal verkend worden of nieuwe paradigma's kunnen helpen bij het denken over de toekomst van de stad (zie bijvoorbeeld de scenariostudie *Netherlands 2040*, CPB 2010). Het advies zal de opgaven van de stad nadrukkelijk bezien vanuit de context van de regio, de stad en ommelanden en de relaties daartussen. Steeds minder is de stad immers een afgebakend bebouwd gebied gericht op één enkel centrum, en steeds meer ontstaan gedifferentieerde stedelijke regio's, met meerdere kernen en een grote variatie aan plekken. Deze context bepaalt mede de opgaven van de toekomst. Waar relevant zal samenwerking worden gezocht met de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling en de planbureaus. De raden hopen in 2012 dit advies uit te brengen.

Ruimtelijke kwaliteit (VROM-raad)

De VROM-raad heeft de afgelopen periode gewerkt aan het identificeren van de belangrijkste opgaven om ruimtelijke kwaliteit in ruimtelijke projecten te borgen en te stimuleren: van idee tot en met de uitvoering. Er is nog geen beslissing genomen over de wijze waarop deze studie gepubliceerd gaat worden.